

Bouwen aan de toekomst*

Accountantsverslag voor
de Provinciale Staten van de
provincie **Drenthe**

2006

*Connectedthinking™

PRICEWATERHOUSECOOPERS

Provinciale Staten van de provincie Drenthe
t.a.v. mevrouw I.M. Rozema, griffier
Postbus 122
9400 AC ASSEN

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Zuiderzeelaan 53
8017 JV Zwolle
Postbus 513
8000 AM Zwolle
Telefoon (038) 427 27 27
Fax (038) 427 27 28
www.pwc.com/nl

3 april 2007

Referentie: 13076601/500382001/07.0419/JB/vg

Onderwerp: Accountantsverslag 2006

Geachte leden van Provinciale Staten,

Wij hebben het genoegen ons accountantsverslag over het boekjaar 2006 aan u te presenteren.

Ingevolge uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2006 gecontroleerd. Onze belangrijkste bevindingen zijn samengevat in het bijgevoegde verslag.

Een kopie van dit accountantsverslag hebben wij gezonden aan het College van Gedeputeerde Staten. Het concept is vooraf met het College en de directie afgestemd.

Wij hebben een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven d.d. 3 april 2007 bij de door het College van Gedeputeerde Staten opgestelde jaarrekening 2006. Indien de Provinciale Staten deze jaarrekening bij de vaststelling zou wijzigen, is overleg met ons noodzakelijk.

Op 19 respectievelijk 21 maart 2007 is ons accountantsverslag besproken met directie en Gedeputeerde Staten. Zoals besproken zullen wij ons accountantsverslag toelichten aan de BCA op 15 mei 2007.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

H. Boshove RA

Inhoud

1	Accountantscontrole	2
1.1	U heeft ons de volgende opdracht verstrekt	2
1.2	Een goedkeurende accountantsverklaring	2
1.3	De volgende controlebevindingen zijn te melden	2
1.4	Geen tekortkomingen inzake SISA	3
1.5	Geen belangrijke tekortkomingen in de interne beheersing	3
1.6	Uw verslaggeving biedt een steeds beter inzicht maar verdient verdere doorontwikkeling	4
1.7	Onze onafhankelijkheid is altijd gewaarborgd	4
2	Interne beheersing in ontwikkeling	5
2.1	Drenthe stuurt actief op het realiseren van verbeteringen	5
2.2	Benchmark interne beheersing	6
2.3	Doelmatigheid: verantwoordelijkheid van GS en Rekenkamer	7
2.4	Risicomanagement verder ontwikkelen	8
2.5	Rechtmatigheid steeds beter (structureel) gewaarborgd	9
2.6	Geautomatiseerde systemen: algemene beheersmaatregelen op het gebied van beveiliging en continuïteit verbeteren	11
3	Verslaggevingsbevindingen	12
3.1	Waarderingsgrondslagen zijn akkoord en nageleefd	12
3.2	Geen aandachtspunten op het gebied van schattingen en aangelegenheden van subjectieve aard	12
3.3	Kwaliteit van de financiële positie en het rekeningresultaat	12
3.4	Overige controlebevindingen	16
4	Overige	17
4.1	Fraude	17
4.2	WID/Wet MOT	17
4.3	Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens	17
5	Bijlage	18
5.1	Onze opdracht en accountantsverklaring	18
5.2	Single Information – Single Audit (SISA)	20

1 Accountantscontrole

1.1 U heeft ons de volgende opdracht verstrekt

In overeenstemming met de door u aan ons verstrekte opdracht, zoals vastgelegd in Statenbesluit d.d. 4 oktober 2006 en het door u vastgestelde normenkader rechtmatigheid d.d. 4 oktober 2006, hebben wij de jaarrekening 2006 van provincie Drenthe gecontroleerd. Voor de reikwijdte van onze werkzaamheden verwijzen wij naar bijlage 5.1. In deze bijlage vindt u ook de gehele tekst van onze accountantsverklaring. Onze accountantsverklaring is aangepast aan de nieuwe voorschriften van onze beroepsorganisatie.

In dit verslag hebben wij onze belangrijkste bevindingen samengevat.

1.2 Een goedkeurende accountantsverklaring

Onder voorbehoud dat u de door het College opgestelde jaarrekening 2006 ongewijzigd vaststelt, hebben wij een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2006. Deze verklaring is gedateerd 3 april 2007. Onze algemene indruk is dat de getrouwheid van de jaarrekening en de rechtmatige naleving van financiële beheersinghandeling goed is gewaarborgd bij de provincie Drenthe.

1.3 De volgende controlebevindingen zijn te melden

Voor onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de rapporterings- en goedkeuringstoleranties zoals opgenomen in het door PS vastgestelde controleprotocol. Hierin is opgenomen dat de accountant een goedkeurende verklaring afgeeft indien de geconstateerde fouten minder zijn dan 1% (circa € 2,2 mln.) en de onzekerheden minder zijn dan 3% (circa € 6,6 mln.) van de totale lasten.

Getrouwheid

Evenals in voorgaande jaren is een controle op getrouwheid van de jaarrekening van de provincie Drenthe uitgevoerd. Hierbij hebben wij geen tekortkomingen of verschillen aangetroffen, met uitzondering van de door de provincie Drenthe voorzichtigheidshalve niet opgenomen vordering op de behoedzaamheidsreserve van het provinciefonds ad € 0,17 mln.).

Deze tekortkoming blijft ruimschoots onder de controletolerantie van 1%. Om deze reden heeft dit geen consequenties voor de oordeelparagraaf van onze accountantsverklaring.

Rechtmatigheid

Door de provincie Drenthe is op basis van een procesmatige insteek tijdig gestart met de rechtmatigheidcontroles 2006. Dit betreffen de 9 significante processen, te weten: financiering, BBV, inkopen, personele lasten, beheer en onderhoud, bodemsanering, plattelandsbeleid, subsidieverlening CW en jeugdhulpverlening. Hierdoor is intern tussentijds inzicht in de (voorlopige) uitkomsten van de waarborging van rechtmatigheid en kan daarom al vroegtijdig daar waar nodig bijsturing plaatsvinden. Wij hebben de uitkomsten van de interne audits over 2006 tijdens de interim- en jaarrekeningcontrole beoordeeld en waar nodig hebben wij aanvullende informatie opgevraagd, onderzoek hierop uitgevoerd en aanvullend testwerk verricht. Uit de rechtmatigheidcontroles zijn slechts zeer geringe tekortkomingen geconstateerd die opgeteld onder de € 25.000 blijven. De hiervoor geconstateerde tekortkoming inzake de behoedzaamheidsreserve (€ 0,17 mln.) geldt daarnaast ook als tekortkoming inzake rechtmatigheid.

De geconstateerde fouten blijven ruim onder de maximale grens van 1%. Om deze reden heeft dit geen consequenties voor de oordeelparagraaf van onze accountantsverklaring.

1.4 Geen tekortkomingen inzake SISA

In 2006 heeft de Rijksoverheid haar besluitvorming rondom de wet Single Information/Single Audit voor specifieke uitkeringen afgerond (SISA). Hiermee wordt beoogd het grote aantal specifieke uitkeringen van ministeries aan provincies en hiermee samenhangende afzonderlijke verantwoordingen te verminderen. Dit betekent dat de Rijksoverheid voldoende heeft aan de jaarrekening van de provincie en er geen afzonderlijke verantwoording per specifieke uitkering wordt gevraagd. Daarvoor in de plaats wordt bij de jaarrekening een bijlage gevoegd waarin alleen de voor de Rijksoverheid noodzakelijke verantwoordingsinformatie per specifieke uitkering wordt opgenomen

In de jaarrekening 2006 ziet u hiervan de eerste effecten. In de bijlage bij de jaarrekening 2006 wordt daarom voor de volgende regelingen bij de jaarrekening 2006 al verantwoording afgelegd:

- Actieplan Cultuurbereik 2005 – 2008;
- Geldstroom Beeldende Kunst en Vormgeving 2005 – 2008;
- Brede doeluitkering verkeer en vervoer;
- Investering stedelijke vernieuwing;
- Externe veiligheid.

Voor het jaar 2007 zullen naar verwachting nog meer specifieke uitkeringen worden toegevoegd waardoor de jaarrekening meer en meer hét integrale verantwoordingsdocument wordt ten behoeve van de Staten en de Rijksoverheid.

Onderstaand zijn onze bevindingen per relevante regeling opgenomen.

	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
1	Actieplan Cultuurbereik 2005 – 2008	geen	Nvt	Nvt
2	Geldstroom Beeldende Kunst en vormgeving	geen	Nvt	Nvt
3	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	geen	Nvt	Nvt
4	Investering stedelijke vernieuwing	geen	Nvt	Nvt
5	Externe veiligheid	geen	Nvt	Nvt

In Bijlage 5.2 is een nadere toelichting op SISA opgenomen.

1.5 Geen belangrijke tekortkomingen in de interne beheersing

Ons algemene oordeel is dat de kwaliteit van de interne beheersing bij de provincie Drenthe van goed niveau is. In hoofdstuk 2 gaan wij hier nader op in. Uit onze (eerste) interim-controle komt het beeld naar voren dat de provincie Drenthe haar basis financieel beheer goed op orde heeft. Daarnaast scoort de provincie Drenthe redelijk conform vergelijkbare provincies op onze benchmark interne beheersing.

Onze aanbevelingen zijn vooral gericht op een aantal belangrijke nieuwe ontwikkelingen (SISA, ILG, Jeugdzorg) en het benadrukken van de noodzaak tot doorontwikkeling van waarborging van rechtmatigheid, Planning en Control en beter waarborgen van de betrouwbaarheid van geautomatiseerde gegevensverwerking.

1.6 Uw verslaggeving biedt een steeds beter inzicht maar verdient verdere doorontwikkeling

De bevindingen inzake verslaggevingsaspecten resulterend uit onze controle, zijn beschreven in hoofdstuk 3 van dit verslag. Dat hoofdstuk beschrijft daarnaast belangrijke managementinschattingen en onze bevindingen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole. Uw jaarrekening voldoet naar onze mening op alle belangrijke onderdelen aan de eisen zoals opgenomen in het BBV. (Programma)begroting, jaarverslag en jaarrekening zijn ook in 2006 verder ontwikkeld. Een verdere doorontwikkeling van de planning en control instrumenten is naar onze mening wel gewenst. In hoofdstuk 3 gaan wij daar nader op in.

1.7 Onze onafhankelijkheid is altijd gewaarborgd

In 2006 zijn geen wijzigingen doorgevoerd in de Nederlandse onafhankelijkheidsregels. Met ingang van 1 januari 2007 zal een nieuwe versie van de 'Nadere voorschriften inzake onafhankelijkheid van de accountant' van kracht worden. De nieuwe regels zijn verder in lijn gebracht met de internationale (IFAC) onafhankelijkheidsregels. Deze veranderingen hebben echter geen significante invloed op de werkzaamheden die wij als accountants wel of niet mogen verrichten voor provincie Drenthe.

Wij waarborgen altijd actief onze onafhankelijkheid. Elke eventuele aanvraag tot extra controlewerkzaamheden wordt door ons getoetst aan de hand van de geldende onafhankelijkheidsregels.

Wij hebben naast de controle van de jaarrekening 2006 inclusief de SISA bijlage, diverse subsidieverantwoordingen (Interreg etc.) en de in het contract opgenomen controle van Stichting Bedrijfslocaties Drenthe als accountant gecontroleerd. Daarnaast is door ons, voordat wij als accountant zijn benoemd, in 2006 een onderzoek uitgevoerd naar reserves en voorzieningen (in opdracht van PS). In het boekjaar 2006 hebben wij als accountant geen werkzaamheden verricht die onze onafhankelijke positie als accountant van de provincie Drenthe kunnen beïnvloeden.

2 Interne beheersing in ontwikkeling

2.1 Drenthe stuurt actief op het realiseren van verbeteringen

Zoals bekend zijn onze controlewerkzaamheden niet in de eerste plaats gericht op het constateren van onvolkomenheden in de interne beheersingssystemen. Derhalve mag niet worden verwacht dat onze werkzaamheden alle onvolkomenheden in die systemen aan het licht zullen brengen die bij een uitgebreider en gericht onderzoek naar voren zouden kunnen komen. Wij hebben tijdens onze controle in 2006 geen fundamentele tekortkomingen geconstateerd die een belangrijk effect hebben op de jaarrekening 2006.

Conform afspraak met directie en College hebben wij alle relevante gedetailleerde controlebevindingen in onze managementletter gerapporteerd na afronding van onze interim-controle (eind december 2006). De interim-controle is vooral gericht op de kwaliteit van de interne beheersing, voor zover relevant voor de controle van de jaarrekening. Wij hebben onze bevindingen en aanbevelingen naar aanleiding van de interim-controle met management, directie en de commissie BCA besproken. Onze belangrijkste aanbevelingen (met prioriteit urgent/hoog op basis van onze interim-controle) zijn onderstaand hoofdlijnen weergegeven:

Aanbeveling	Prioriteit	Status maart 2007
Single Information, Single Audit	Urgent	Afgehandeld voor jaarrekening 2006
Rechtmatigheid en aanpassing interne beheersorganisatie	Gemiddeld	Geen tekortkomingen geconstateerd voor wat betreft het jaar 2006. Voor 2007 is het van groot belang om: <ol style="list-style-type: none"> In de bedrijfs/managementrapportages van de product- en stafgroepen expliciet aandacht te besteden aan de rechtmatigheidsbevindingen en follow-up; Voor 2007 de rechtmatigheidscontrole breder in te steken. Naast een goede risicoanalyse op nieuwe externe en interne ontwikkelingen en een adequate follow-up van de bevindingen uit 2005 en 2006, dient naar onze mening in 2007 ook aandacht te worden besteed aan alle (20) processen en bijbehorende controleprogramma's. Naar onze mening is het op deze wijze mogelijk om in een partieel roulerend schema alle processen van de provincie Drenthe in een periode van 3 jaar te controleren; Voor 2007 tevens aansluiting te zoeken met het project procesmodellering; Voor komende jaren de rechtmatigheidscontroles (deels) decentraal te laten uitvoeren (bijvoorbeeld door de bedrijfsbureaus) in plaats van centraal met een goede centrale aansturing.
Doorontwikkeling planning & control	Gemiddeld	Onderhanden, doorontwikkeling is naar onze mening zeer gewenst. Dit is daarom ook opgenomen in organisatie-ontwikkelingstraject Samen Sterker en vanuit concerncontroller. <ol style="list-style-type: none"> Het belangrijkste verbeterpunt voor de provinciale P&C-cyclus is het koppelen van de provinciale (bestuurlijke) doelstellingen, subdoelen en indicatoren naar de onderliggende bedrijfsplannen. Er bestaat nu een afzonderlijke (bestuurlijke) P&C cyclus gecoördineerd door FC. Daardoor is sprake van een versnippering van taken op het gebied van de P&C-cyclus. Opvallend is het feit dat er momenteel enkele verschillende trajecten rondom Planning en Control bestaan.

Aanbeveling	Prioriteit	Status maart 2007
		<p>Naar onze mening is een centrale aansturing en coördinatie gewenst;</p> <p>c) De bestuursrapportages van de provincie Drenthe kennen naast een beknopte financiële en beleidsinhoudelijke toelichting/samenvatting een integrale opzet. Wij adviseren u om per programma inzicht te geven in de belangrijkste beleidsmatige en financiële afwijkingen, de ontwikkelingen in de reserves en de verwachte prognose van het rekeningsresultaat;</p> <p>d) In 2006 is voor het eerst een eindejaarsverwachting opgenomen. De eindejaarsverwachting is vooral gebaseerd op de actuele begroting (oftewel de vrije bestedingsruimte na begrotingswijzigingen). Een echte prognose op basis van een goed onderbouwde inschatting van verwachte baten en lasten van de hoofden van de staf/productgroepen is niet aanwezig. Het rekeningresultaat zal naar onze verwachting daarom nog sterk kunnen afwijken van de in de bestuursrapportage opgenomen verwachting. Wij adviseren u om dit een expliciet onderdeel van de bedrijfsrapportages te maken. Vervolgens adviseren wij u om de validiteit van de prognoses zoals opgenomen te toetsen.</p>
Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)	Gemiddeld	Goede interne maatregelen waren al getroffen. Wachten is op nadere landelijke informatie

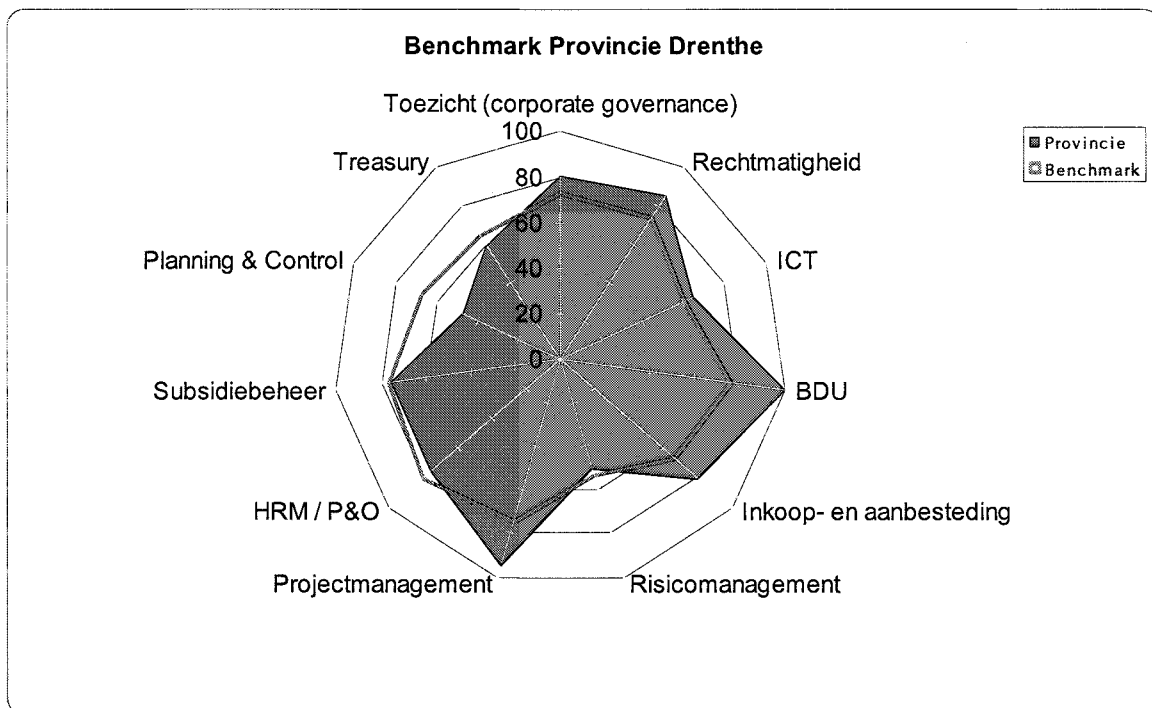
Daarnaast hebben wij op processen zoals de Besluit Begroting en Verantwoording provincies (hierna BBV), inkopen, personele lasten, financiering, subsidiebeheer en jeugdhulpverlening aanbevelingen in onze managementletter opgenomen.

Intern wordt concreet en actief invulling gegeven aan gesignaleerde aandachtspunten en aanbevelingen. In onze managementletter is de reactie van het management opgenomen. De follow-up en afwikkeling van de hierin opgenomen aanbevelingen zullen wij ieder jaar nauwgezet blijven volgen, evenals de afwikkeling van onze aandachtspunten. De provincie Drenthe heeft in 2006 al actie ondernomen op de bovenstaande aandachtspunten. Dit is door ons toegelicht als 'status per maart 2007'.

2.2 Benchmark interne beheersing

Om onze kennis nog beter beschikbaar te maken voor onze cliënten ontwikkelen wij jaarlijks onze benchmark interne beheersing, als standaardonderdeel van onze controle. Op specifieke onderdelen hebben wij provincie Drenthe beoordeeld door middel van gerichte vragen. Op basis hiervan wordt per onderdeel de huidige stand van zaken van uw organisatie bepaald. De uitkomsten hiervan en uw ambities op deze onderdelen zijn met u besproken.

Hierna vindt u de score van provincie Drenthe. Wij willen benadrukken dat de benchmark niet uitgaat van goed of fout, van zwart of wit. Het model is in eerste instantie bedoeld als discussiemodel. Er dient bij een verdere doorontwikkeling ook altijd een afweging tussen de baten (verdere verbetering interne beheersing) en lasten (ambtelijke kosten).

Legenda: rode vlak is de score van de provincie Drenthe over 2006, de groene lijn de benchmark

Deze uitkomst bevestigt ook ons beeld naar aanleiding van voorbereidende besprekingen en de resultaten van onze uitgevoerde interim-controle (waarbij niet alleen de opzet is beoordeeld maar ook de werking van de procedures en interne beheersing). Hieruit blijkt dat bij de provincie Drenthe veel bouwstenen op het gebied van interne beheersing aanwezig zijn. Belangrijke aandachtsgebieden zijn:

- Doorontwikkeling Planning en Control (o.a. verbeteren centrale coördinatie, koppeling bestuurlijke/beleidsmatige en bedrijfsmatige cyclus, doorontwikkelen sturing en informatievoorziening rondom beleidsmatige/bestuurlijke doelstellingen door betere vertaling naar operationeel niveau);
- Risicomanagement (meer ten behoeve van sturing en beheersing, inbedden in bedrijfsplannen en rapportages);
- ICT (adequate invulling sleutelfuncties, beheersing ICT risico's, informatiebeveiligingsbeleid).

2.3 Doelmatigheid: verantwoordelijkheid van GS en Rekenkamer

Door de wijziging van de Provinciewet wordt het monitoren en beoordelen van het doelmatigheidsbeleid expliciet als provinciale taak benoemd (voor het College van GS en de Noordelijke rekenkamer). De accountant dient zich ingaande de jaarrekening 2004 primair op 'getrouw beeld' en 'rechtmatigheid' te richten.

Doelmatigheidsonderzoeken College

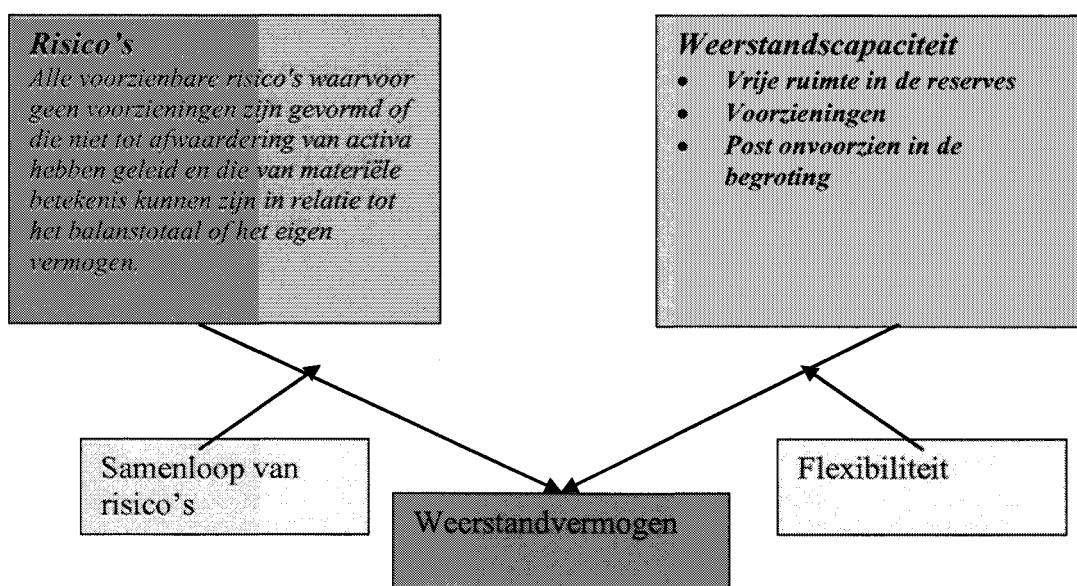
Op basis van de verordening ex artikel 217 a van de Provinciewet dient het College van Gedeputeerde Staten invulling te geven aan doelmatigheidsonderzoeken. In de jaarverslaggeving 2006 van de provincie Drenthe wordt in de paragraaf bedrijfsvoering uitvoerig ingegaan op doelmatigheid. In 2006 heeft de provincie Drenthe onderzoek uitgevoerd naar de onder andere de toepassing van de gebundelde doeluitkering en de Algemene Subsidie Verordening (ASV) geëvalueerd. Het onderzoek naar de wet bevordering integriteitbeoordelingen is doorgeschoven naar 2007. Daarnaast zijn in 2006, evenals in voorgaand jaar, diverse activiteiten ontplooid om de doelmatigheid te verbeteren. Dit betreft onder meer het uitvoeren van interne (rechtmatigheid)audits op significante processen en het uitvoeren van het onderzoeksprogramma 2006 Cultuur, Welzijn en Zorg. Ook dit wordt in de jaarverslaggeving toegelicht.

Noordelijke Rekenkamer

In 2006 heeft de Noordelijke Rekenkamer een aantal onderzoeken uitgevoerd naar onder andere het effect stimulering MKB en de jeugdzorg. Naar aanleiding van deze onderzoeken zijn voorzover ons bekend, geen significante tekortkomingen geconstateerd die consequenties hebben op de jaarverslaggeving en/of onze controle van de jaarrekening 2006.

2.4 Risicomanagement verder ontwikkelen

De paragraaf weerstandsvermogen bevat een overzicht van het aanwezige weerstandsvermogen van de provincie Drenthe en risico's. De samenhang tussen risico's, weerstandsvermogen en reserves en voorziening is hieronder opgenomen:

Om met de weerstandscapaciteit te beginnen, deze is in 2006 sterk toegenomen. Zoals ook in de paragraaf weerstandsvermogen is toegelicht bedraagt de weerstandscapaciteit ultimo 2006 circa € 90 mln. Dit is in vergelijking met vorig jaar een toename van € 60 mln. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat een deel van de rijksbijdrage voor de overdracht van de N34 ad € 44 mln. in de algemene reserves is gestort. Daarnaast zijn een aantal bestemmingsreserves opgeheven waarbij het saldo is toegevoegd aan de algemene reserve (€ 5 mln.). Overigens dient te worden opgemerkt dat er op de algemene reserve twee grote (bestuurlijke) verplichtingen liggen, te weten de bijdrage aan herstel vaarverbinding Erica-Ter Apel en verdubbeling N33 (totaal € 21,5 mln.).

Om een adequate inschatting te kunnen maken van het minimaal benodigde weerstandsvermogen is het noodzakelijk om inzicht te hebben in risico's en hun mogelijke financiële omvang. In 2005 is hier onderzoek naar gedaan waaruit bleek dat circa € 25 mln. noodzakelijk is. Bij het opstellen van de jaarrekening 2006 zijn de risico's zoals deze periodiek (laatst bij de begroting 2007) zijn geïnventariseerd, opnieuw beoordeeld. Hierbij is onder andere gebruik gemaakt van IPO gegevens aangevuld met provincie Drenthe specifieke risico's. Geconcludeerd wordt dat het risicoprofiel niet is veranderd ten opzichte van 2005 en 2006. De risico's worden geschat tussen de € 20 – € 28 mln.

Gegeven de geïdentificeerde en gekwantificeerde risico's wordt door GS aangegeven dat het weerstandsvermogen binnen de provincie Drenthe ruim voldoende is.

Wij hebben in onze managementletter geadviseerd om risicomanagement beter in de huidige planning en controlcyclus op te nemen. Door bijvoorbeeld in de bedrijfsplannen en -rapportages van de staf- of productgroep concrete risico's op te nemen en hierover te verantwoorden, kan meer gestuurd worden op risico's (niet alleen financiële maar ook beleidmatige risico's). Hierdoor kunnen ook de bestuurlijke rapportages verder worden verbeterd.

2.5 Rechtmatigheid steeds beter (structureel) gewaarborgd

Conclusie

Op basis van de interne waarborging van rechtmatigheid en onze controle daarop concluderen wij dat sprake is van een steeds betere interne beheersing van rechtmatigheid.

Uit de intern uitgevoerde audits, onze controles en onze review op de intern uitgevoerde audits blijken geen omvangrijke tekortkomingen die gegeven de door PS bepaalde rapporteringtoleranties gerapporteerd dienen te worden.

Ontwikkelingen

In oktober 2006 is door het Platform Rechtmatigheid Provincies en Gemeenten (PRPG) de herziene Kadernota Rechtmatigheid uitgebracht. Deze kadernota bevat de visie voor de komende jaren van het PRPG ten aanzien van rechtmatigheid in de accountantscontrole. Hierin zijn een aantal standpunten, die in de kadernota 2005 al waren uitgewerkt, verder verduidelijkt. Tevens zijn op onderdelen enkele wijzigingen doorgevoerd. Dit was voor provincie Drenthe onder meer aanleiding om op enkele onderdelen het normenkader aan te passen.

Het normenkader 2006 (tevens van kracht voor 2007) is door PS op 4 oktober 2006 vastgesteld, met als uitgangspunt conform voorgaande jaren dat uitsluitend directe financiële beheershandelingen (aspecten zoals recht, hoogte, duur) van invloed zijn op ons oordeel over rechtmatigheid. Andere (niet-financiële) aspecten zoals administratieve voorschriften worden ook intern gecontroleerd, maar kunnen geen onrechtmatigheden opleveren. In december heeft in lijn met de nieuwe kadernota rechtmatigheid en in overleg met PwC nog een aanpassing in het normenkader plaatsgevonden aangezien de werking van GS-besluiten niet onder de rechtmatigheidstoetsing valt, is deze verwijderd uit het normenkader. In de BCA heeft hierover afstemming met de Staten plaatsgevonden.

Toetsingskader

Op basis van de nieuwe kadernota 2006 wordt uitgegaan van een situatie waarbij provincies beschikken over een actueel en integraal toetsingskader. Het toetsingskader is de feitelijke uitwerking van het normenkader en geeft aan op welke aspecten/voorwaarden de rechtmatigheidstoetsing intern dient plaats te vinden en waarop vervolgens ook de accountantscontrole plaats dient te vinden. Binnen provincie Drenthe is het toetsingskader opgenomen in de risicoanalyses en controleprogramma's per (significant) proces.

Interne audits

Voor 2006 is intern vroegtijdig een plan van aanpak opgesteld. Dit plan is tijdig met ons afgestemd om duidelijkheid en overeenstemming te krijgen over de omvang en diepgang van de interne controlewerkzaamheden. De stafgroep Financiën en Control (FC) is vroegtijdig gestart met de uitvoering van de rechtmatigheidcontroles. Daarom konden wij al bij onze interim-controle gebruik maken van de voorlopige uitkomsten. Deze uitkomsten zijn door ons gereviewd in overleg met de concerncontroller opgenomen in onze managementletter. Tussentijds zijn slechts enkele geringe tekortkomingen geconstateerd; daar waar mogelijk hebben herstelacties plaatsgevonden.

Voor 2007 hebben wij geadviseerd om de rechtmatigheidscontrole breder in te steken. Naast een goede risicoanalyse op nieuwe externe en interne ontwikkelingen en een adequate follow-up van de bevindingen uit 2005 en 2006, dient naar onze mening in 2007 ook aandacht te worden besteed aan alle processen en bijbehorende controleprogramma's.

Naar onze mening is het op deze wijze mogelijk om in een partieel roulerend schema alle processen van de provincie Drenthe in een periode van 3 jaar te controleren. Tevens hebben wij geadviseerd om aansluiting te zoeken met het project procesmodellering. De rechtmatigheidsaspecten dienen te worden opgenomen in de reguliere AO beschrijvingen en procedures inclusief periodieke toetsing (lijncontroles) van deze procedures. Tezamen met specifieke controles op processen kan op deze wijze rechtmatigheid structureel in de organisatie worden verankerd. Deze aanbevelingen zijn door provincie Drenthe overgenomen,

Inkomensoverdrachten/subsidies

Een belangrijk deel van de uitgevoerde interne controles is gericht op het vaststellen van de rechtmatige naleving van de Europese, ministeriële en provinciale subsidieregelingen. Hierbij zijn geen tekortkomingen geconstateerd. In een aantal gevallen worden soms de voorgeschreven termijnen door zowel de subsidiënt als provincie Drenthe niet gerealiseerd. Dit betreffen echter louter formele rechtmatigheidstekortkomingen waarbij géén sprake is van financiële fouten, tekortkomingen of onzekerheden. Wel hebben wij geconstateerd dat het beheer van subsidies nog verbeterd kan worden, bijvoorbeeld door integrale en uniforme toepassing van het subsidievolgsysteem. Onze indruk is dat er binnen provincie Drenthe veel aandacht is voor een goede (formele) afwikkeling van subsidies.

Europese aanbestedingsrichtlijnen (externe wetgeving)

Het vaststellen van een adequate waarborging van de naleving van Europese aanbestedingsregels is een belangrijk onderdeel van onze controle geweest. Dit wordt ook binnen provincie Drenthe onderkend. In 2005 bleek uit extern onderzoek dat de invulling van de inkoopfunctie nog sterk verbeterd kan worden. Wel is in opzet al veel geregeld en aanwezig bij de provincie. Dit blijkt ook uit onze benchmark (zie paragraaf 2.2). In 2006 is daarom gestart met de professionalisering van de inkoopfunctie. Daarnaast hebben zowel in 2005 als 2006 audits plaatsgevonden om vast te stellen of inkopen voldeden aan de Europese aanbestedingsregels. Hierbij zijn bijvoorbeeld GS-besluiten beoordeeld en heeft controle op omvangrijke betalingen aan crediteuren plaatsgevonden. Hierbij zijn geen tekortkomingen geconstateerd. Gezien de discussie die binnen de EC plaatsvindt, is het van belang dat in 2007 meer aandacht wordt besteed aan transparant aanbesteden onder de financiële normen die in de Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn opgenomen.

Wet op de Jeugdzorg

Ingaande 2005 geldt de Wet op de Jeugdzorg. Hierbij gelden ten opzichte van de vorige wet aanzienlijk meer verantwoording- en rechtmatigheids-eisen, zoals door het ministerie van VWS zijn vastgelegd in een controleprotocol. De provincie Drenthe heeft als een van de weinige provincies in Nederland deze rechtmatigheids-eisen adequaat vertaald naar de uitvoerende instellingen en daarom over 2005 een goedkeurde (rechtmatigheid)verklaring verkregen bij de provinciale verantwoording 2005.

Gebleken is echter dat bij veel provincies vanwege inhoudelijke redenen veelal geen goedkeurende accountantsverklaring wordt afgegeven bij de provinciale verantwoording 2005. De betreffende ministeries hebben inmiddels bevestigd dat over 2005 én 2006 geen financiële consequenties zullen worden verbonden aan een accountantsverklaring met oordeelonthouding op de gesignaleerde onderdelen. Gewerkt wordt aan een werkbare oplossing voor 2006 en 2007. Wij zijn als accountant van meerdere provincies bij dit overleg betrokken. Vooralsnog worden geen financiële consequenties opgelegd door de ministeries. Wij zullen provincie Drenthe blijven informeren over eventuele nieuwe eisen rondom de verantwoordingen 2006 en 2007.

Europese programma's

De rechtmatige uitvoering van de Europese programma's is en blijft een belangrijk aandachtspunt zowel voor provincie Drenthe als haar uitvoerder SNN. Uit diverse onderzoeken (intern en vanuit SNN) blijken geen belangrijke aandachtspunten naar voren te zijn gekomen. Recentelijk heeft tevens de Europese Commissie een onderzoek uitgevoerd naar de uitvoering van de Europese programma's in Nederland. Ook SNN is hierbij betrokken.

Naar aanleiding van dit onderzoek is er sprake van drie belangrijke aandachtspunten, te weten (1) het wel of niet subsidiabel zijn van BTW na invoering van het BTW Compensatiefonds, (2) de eisen die te stellen zijn aan aanbestedingen door projectuitvoerders onder Europese normen (transparantie) en (3) diverse verbeteringen op het gebied van interne beheersing (bijvoorbeeld werkbezoeken).

De geconstateerde aandachtspunten zijn door het Ministerie van EZ verwerkt in een nationaal actieplan, waaraan alle provincies meedoen. SNN heeft deze actiepunten direct opgepakt en uitgevoerd. Daarnaast zal het ministerie van EZ de komende maanden een uitgebreide aanvullende landelijke audit laten uitvoeren waarbij ook projecten van SNN en provincie Drenthe gecontroleerd zullen worden. Dit zal een zeer diepgaande controle zijn, die zou kunnen leiden tot het constateren van tekortkomingen die tot op heden nog niet geconstateerd waren.

Wij hebben geen signalen van SNN of provincie Drenthe ontvangen dat specifieke aandachtspunten of tekortkomingen zijn gesignaleerd. Daarnaast geldt dat de Europese programma's niet door de provincie Drenthe maar door SNN worden uitgevoerd. Op basis hiervan is onze conclusie dat deze landelijke aandachtspunten vooralsnog niet relevant zijn voor de jaarrekening en de jaarrekeningcontrole van provincie Drenthe. Deze problematiek heeft echter wel betrekking op de cofinanciering vanuit provincie Drenthe. Ook is SNN een Gemeenschappelijke Regeling waar provincie Drenthe aan deelneemt. Om deze twee redenen dient de voortgang van de gerezen problematiek inzake de Europese programma's een blijvend en belangrijk aandachtspunt te zijn voor GS en PS van provincie Drenthe. GS en PS dienen hierover goed en tijdig geïnformeerd te worden door SNN, terwijl daarnaast ook op eigen initiatief nadere informatie opgevraagd kan worden.

Fiscale wet- en regelgeving

Gedurende 2006 heeft de Belastingdienst onderzoeken uitgevoerd bij provincie Drenthe inzake de loonbelasting en de BTW (BTW-Compensatiefonds). De definitieve uitkomsten van deze onderzoeken zijn op het moment van opstellen van de jaarrekening nog niet bekend. Binnen provincie Drenthe wordt aangegeven dat geen omvangrijke correcties worden verwacht. Wel is op voorhand rekening gehouden met een naheffing en is een verplichting opgenomen. Om deze redenen is bovenstaande niet opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen.

2.6 Geautomatiseerde systemen: algemene beheersmaatregelen op het gebied van beveiliging en continuïteit verbeteren

Ingevolge artikel 2:393.4 BW dient de accountant in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens onze interim-controle hebben wij aandacht besteed aan de autorisaties in het financiële pakket en de betaalapplicatie. Hierbij hebben wij geen tekortkomingen geconstateerd voor zover dit van belang is voor onze jaarrekeningcontrole.

Ook hebben wij een beoordeling uitgevoerd op de algemene beheersmaatregelen van de geautomatiseerde systemen. Wij zien dat deze beheersingsmaatregelen geïnventariseerd zijn, het informatiebeveiligingsbeleid wordt momenteel geïmplementeerd. Ook een belangrijk aandachtspunt is het (adequaat) invullen van de ICT-gerelateerde functies. Op een aantal gebieden is dit nog voor verbetering vatbaar, mede gezien de komende ambitieuze projecten. Daarnaast worden momenteel veel sleutelposities op diverse ICT gerelateerde projecten extern ingevuld. Intern wordt dit onderkend. Door bijvoorbeeld te werken met stuurgroepen welke door eigen medewerkers worden ingevuld, wordt kwaliteit en continuïteit gewaarborgd.

3 Verslaggevingsbevindingen

3.1 Waarderingsgrondslagen zijn akkoord en nageleefd

De waarderingsgrondslagen en de bepaling van het resultaat zijn niet gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Wij beschouwen de waarderingsgrondslagen als toereikend.

3.2 Geen aandachtspunten op het gebied van schattingen en aangelegenheden van subjectieve aard

Een jaarrekening bestaat deels uit posten die op één wijze geïnterpreteerd kunnen worden, maar ook uit posten waarbij de verantwoording op basis van belangrijke aannames tot stand komt. Hierna rapporteren wij die aspecten van de jaarrekening waarvan de waardering in belangrijke mate wordt beïnvloed door managementinschattingen. Deze managementinschattingen komen tot stand op basis van kaderstelling tussen GS en PS (zoals vastgelegd in verordening 216) en de specifieke invulling van algemeen geaccepteerde waarderingsgrondslagen (bijvoorbeeld inzake verplichtingen).

De belangrijkste posten in de jaarrekening die mede tot stand komen als gevolg van (noodzakelijke) managementinschattingen zijn:

- Afschrijvingspercentages voor materiële vaste activa;
- Mogelijke afwaardering van materiële vaste activa;
- De bepaling van de eventueel benodigde voorziening voor oninbare activa, zoals debiteuren en verstrekte geldleningen;
- De bepaling en onderbouwingen van de verplichtingen;
- De omvang en toereikendheid van voorzieningen.

Wij hebben deze managementinschattingen geëvalueerd in het kader van de accountantscontrole. Hierbij hebben wij geen belangrijke aandachtspunten geconstateerd met uitzondering van wat in paragraaf 3.3.2, 3.3.3 en 3.4 is opgenomen.

3.3 Kwaliteit van de financiële positie en het rekeningresultaat

In de navolgende paragrafen wordt nader ingegaan op de ontwikkelingen in de jaarrekening 2006 en de mogelijke impact daarvan op de bedrijfsvoering van de provincie Drenthe.

3.3.1 Kwaliteit van het resultaat

Het resultaat over het jaar 2006 is als volgt samen te vatten:

(x € 1 mln.)	Begroting 2006	Rekening 2006	Vershil
Resultaat voor bestemming	- 15,6	52,1	67,7
Storting/onttrekking aan reserves	15,6	-36,4	- 50,3
Positief resultaat na storting/onttrekking aan reserves	0	17,3	17,3

In de jaarrekening 2006 wordt op hoofdlijnen een toelichting gegeven op het rekeningresultaat 2006. Over 2006 is een positief resultaat na onttrekkingen en stortingen in reserves behaald van circa € 17,3 mln. (2005: € 5,8 mln.).

Analyse afwijking begroting en jaarrekening 2006

De afwijking tussen het begrote resultaat en het werkelijke resultaat (voor bestemming) bedraagt circa € 67,7 mln. De grootste afwijkingen zijn als volgt:

Afwijking	min. €
Rijksbijdrage inzake de overdracht N34	43,9
Voordeel afschrijvingen verkeer	1,7
Vrije bestedingsruimte n.a.v. 2 ^e bestuursrapportage	7,6
Voordeel apparaatskosten	2,3
Voordelen/onderbesteding beheer en onderhoud	6,0
Voordelen/onderbesteding milieuprojecten	1,4
Overige (kleinere) effecten, totaal	4,8
Totaal	67,7

De Rijksbijdrage inzake overdracht N34 is eind december 2006 ontvangen. Om deze reden kon dit niet meer in de begrotingswijziging in 2006 worden verwerkt. Een deel van de resterende afwijkingen wordt veroorzaakt doordat de uitgaven (en hiermee samenhangende begrote onttrekkingen aan reserves) niet zijn gerealiseerd in 2006. Daarom zijn de middelen (via de resultaatbestemming) weer toegevoegd aan de reserves (zoals de reserve infrastructuur, beheer vaarweg Meppel-De Punt en beheer overige vaarwegen). In de toelichting op de programmarekening in de jaarrekening 2006 worden de verschillen ten opzichte van de begroting in cijfermatig opzicht uitgebreid toelicht. In de programmaverantwoording in het jaarverslag wordt wel een inhoudelijke toelichting gegeven.

Verschillen tussen de Tweede Bestuursrapportage en de jaarrekening 2006

De Tweede Bestuursrapportage 2006 is een belangrijk instrument voor de PS om inzicht te krijgen in de realisatie van de budgetten en (beleid)doelstellingen. Daarom is in 2006 voor de eerste maal door GS een inschatting opgenomen van de verwachte uitgaven en ontvangsten.

In de Tweede Bestuursrapportage werd een vrije bestedingsruimte van € 7,6 mln. verwacht. Dit betekent dat deze eindejaarsverwachting is gebaseerd op de actuele begroting (bestedingsruimte na begrotingswijzigingen). Een echte prognose op basis van een goed onderbouwde inschatting van verwachte baten en lasten van de hoofden van de staf/productgroepen is niet aanwezig. Uiteindelijk is een positief resultaat van € 17,3 mln. gerealiseerd; een verschil van € 9,7 mln. In de paragraaf inzake de bestemming van het resultaat wordt dit kort toegelicht:

Afwijking	min. €
Overheveling van 34 kredieten conform Statenstuk 2007-275 dd 14/3/07	4,3
Hogere opbrengst motorrijtuigenbelasting	0,8
Opheffing voorziening spaarregeling compensatieverlof	0,9
Voordelen apparaatskosten	2,3
Overige (kleinere) effecten, totaal	1,4
Totaal	9,7

De voordelen op het gebied van de overgehevelde kredieten, opheffing van de voorziening en voordelen apparaatskosten hadden naar onze mening al bij de tweede bestuursrapportages kunnen worden voorzien. Dit is voor de bestuursrapportages en jaarrekening 2007 naar onze mening een zeer belangrijk aandachtspunt. Verbetering op dit punt is zeer gewenst.

In onze managementletter hebben wij geadviseerd om resultaatprognoses expliciet onderdeel te laten uitmaken van de bedrijfsrapportages, deze door FC of de concerncontroller te laten toetsen en onderdeel uit te laten maken van de bespreking tussen de directie en de groepsmanager. Deze gegevens kunnen vervolgens worden meegenomen in de bestuursrapportages. Naar onze mening wordt de betrouwbaarheid van de eindejaarverwachting hiermee vergroot.

Tevens hebben wij geadviseerd om de opzet van de bestuursrapportages te verbeteren. De bestuursrapportage van de provincie Drenthe kent naast een beknopte financiële en beleidsinhoudelijke toelichting/samenvatting een integrale opzet. Alle beleidsvoornemens per programma zijn integraal opgenomen, echter er wordt slechts een toelichting gegeven bij afwijkingen of bijzonderheden. Hierdoor zijn de bestuursrapportages nogal omvangrijk (160 bladzijden) en is het lastig om snel een goed overzicht te verkrijgen. Wij hebben geadviseerd om bestuursrapportages aan te passen door beknopt per programma inzicht te geven in de belangrijkste beleidsmatige en financiële afwijkingen, de ontwikkelingen in de reserves en de verwachte prognose van het rekeningsresultaat

Kwaliteit toelichtingen en analyses per programma

In de programmaverantwoording wordt per programmaonderdeel uitgebreid ingegaan op doelstellingen, indicatoren, beleidsvoornemens en budgetrealisatie. Bij diverse programmaonderdelen zijn de indicatoren (gepland of realisatie 2006) niet of gedeeltelijk ingevuld. Daarnaast ontbreekt een toelichting op opvallende afwijkingen van indicatoren. De toelichting op de financiële afwijkingen per programmaonderdeel staat los van de inhoudelijke analyse. De toegevoegde waarde van de analyse kan vergroot worden door de financiële gevolgen en afwijkingen per programmaonderdeel te integreren in de inhoudelijke analyse per beleidsvoornemen. Wij geven dit mee als aanbeveling voor de jaarverslaggeving 2007.

3.3.2 Reserves

Toelichting op de reserves in algemene zin

De reserves zijn in 2006 met circa € 52 mln. toegenomen tot € 137,1 mln. (inclusief het rekeningresultaat 2006 ad € 17,3 mln.) Dit zijn echter geen volledig vrij besteedbare middelen. De bestemmingsreserves van € 47,4 mln. bevatten namelijk de in het verleden door PS beschikte middelen voor projecten. In deze paragraaf gaan wij hier nader op in.

Conform voorgaande jaren geldt dat de (toenemende) omvang van de reserves een belangrijk aandachtspunt is en blijft. Dit wordt deels veroorzaakt door de rijksbijdrage overdracht N34 ad € 43,8 mln. Daarnaast blijft de aanwending van de reserves conform voorgaande jaren achter bij de begroting. Deze ontwikkeling komt overeen met het beeld van de jaarrekening 2005. Hieruit blijkt dat de onderuitputting van reserves en budgetten is toegenomen. Dit heeft de aandacht van het College, maar is ook een blijvend aandachtspunt.

Actualisatie reserves en voorzieningen

In 2006 zijn naar aanleiding van het rapport 'Besparen op reserves?' van de commissie reserves en voorzieningen alle reserves en voorzieningen beoordeeld. Dit heeft geleid tot het geheel of gedeeltelijk opheffen/vrijvallen van een aantal reserves en voorzieningen en het verbeteren van de interne onderbouwingen van een aantal reserves en voorzieningen. In de jaarrekening 2006 is eveneens een uitgebreide toelichting per reserve opgenomen. Wij hebben vastgesteld dat de voorgestelde wijzigingen conform statenstuk 2006-257 inzake actualisatie van reserves en voorzieningen juist is verwerkt in de jaarrekening 2006.

In 2006 hebben geen rechtstreekse vermogenmutaties plaatsgevonden

Bij onze controle hebben wij vastgesteld dat geen rechtstreekse vermogenmutaties ten gunste of ten laste van de reserves hebben plaatsgevonden. Alle mutaties worden via de resultaatbestemming en daardoor ter autorisatie van de Staten aangeboden en verwerkt

Overige aandachtspunten reserves

Reserve Algemene doeleinden

Deze reserve is sterk toegenomen tot € 63 mln. in verband met de toegevoegde Rijksbijdrage overdracht N34 ad € 43 mln. en het saldo van opgeheven reserves (€ 5 mln.). Op deze reserve liggen twee grote (bestuurlijke) verplichtingen, te weten de bijdrage aan herstel vaarverbinding Erica-Ter Apel en verdubbeling N33 (totaal € 21,5 mln.). Gegeven de aanwezige risico's (zie paragraaf 2.4) is deze reserve meer dan toereikend.

Saldireserve

De saldireserve wordt gevoed door de positieve rekeningresultaten en als algemeen dekkingsmiddel gebruikt. Op deze reserve zijn diverse verplichtingen uit hoofde van de overgehevelde kredieten 2005 en de voorjaarsnota 2006 opgenomen.

Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt

Deze reserve neemt sinds enige jaren toe door het doorschuiven van onderhoudswerkzaamheden en bedraagt ultimo 2006 € 7,8 mln. Door GS wordt aangegeven dat in 2007 de inhaalslag uiteindelijk gerealiseerd zal worden. In 2007 zal de reserve worden herijkt. Actualisatie en monitoring van deze reserve blijft van groot belang. Het is van belang dat PS hierover gedurende 2007 geïnformeerd wordt door GS.

Reserve beheer vaarwegen Zuid-Oost Drenthe

Gedurende 2006 was een inhaalslag begroot. Daarom was op begrotingsbasis € 3,3 mln. extra onttrokken aan de reserve. Bij het opstellen van de jaarrekening blijkt dat uiteindelijk € 2,2 mln. is teruggestort. Voor € 1,8 mln. zijn concrete projecten benoemd, die naar verwachting in 2007 zullen worden uitgevoerd. Ook voor 2007 is een inhaalslag begroot. Kritische monitoring van deze reserve blijft van groot belang. Het verdient aanbeveling dat PS over de voortgang wordt geïnformeerd door GS gedurende 2007. Door GS wordt aangegeven dat de reserve (ultimo 2006 € 2,9 mln.) geen vrije ruimte bevat.

Reserve ontgrondingenheffing

Sinds enige jaren vinden slechts zeer geringe onttrekkingen plaats; zo ook in 2006. GS heeft aangegeven de reserve (ultimo 2006 € 0,5 mln.) in verband met wettelijke voorschriften te handhaven. Voor 2007 zal worden beoordeeld of verlaging mogelijk is. Wij zijn van mening dat deze reserve kan worden opgeheven. Eventuele risico's voor schades kunnen worden gedekt uit algemene reserves (zoals ook bij het opheffen van de reserve bestuursdwang is besloten).

Reserve Nationaal Milieubeleidsplan

De reserve Milieubeleidsplan omvat een veelheid van projecten en bedraagt ultimo 2006 € 0,6 mln. GS heeft aangegeven dat actualisatie en nieuwe opzet veel tijd vergen. Gezien de geringe omvang van de uitgaven verdient het naar onze mening sterk de voorkeur om deze uitgaven in de begroting te verwerken in plaats van in een reserve.

Reserve versterking economische structuur

In de jaarrekening is een goede toelichting opgenomen voor de toekomstige uitgaven. De toelichting in 2006 had kunnen worden verbeterd door inzicht te geven in de geplande en gerealiseerde cofinanciering van het afgelopen jaar. Met ingang van het jaar 2008 is voor de nieuwe EU-programma's € 1,9 mln. als provinciale cofinanciering beschikbaar. Daarnaast adviseren wij dringend om een standpunt in te nemen over de middelen uit het voormalige werkgelegenheidsfonds (middelen van CWI en gemeenten ad € 0,3 mln.).

Reserve investeringen verkeer en vervoer

Deze reserve is in 2006 conform verwachting toegenomen tot € 25 mln. ultimo 2006. Dit wordt veroorzaakt door het later gereedkomen van investeringsprojecten waardoor de afschrijvingslasten naar latere jaren verschuiven. In november 2006 zijn de Staten over deze reserve en de stand van zaken van de nota investeringsbeleid 2001-2010 geïnformeerd.

Uit de jaarrekening 2006 blijkt dat er sprake is van een onderrealisatie van € 1,5 mln. door lagere afschrijvingen als gevolg van de vertraging in de uitvoering van projecten. De begroting 2006 had op dit punt nauwkeuriger bijgesteld kunnen worden. In 2007 heeft inmiddels al een herrekening plaatsgevonden.

Reserve BTW Compensatiefonds

De Reserve BTW Compensatiefonds is in 2003 gevormd ter dekking van de nog niet bekende gevolgen van de invoering van het BTW Compensatiefonds (BCF). In 2006 is de helft van de reserve vrijgevallen ten gunste van het resultaat en bedraagt ultimo 2006 € 2,4 mln. Concrete verplichtingen of risico's zijn niet benoemd. In algemene zin wordt opgemerkt dat eventuele dekkingstekorten als gevolg van de vaststelling van definitieve uitname van het provinciefonds zijn ingeperkt.

3.3.3 Voorzieningen

Voorziening groot onderhoud provinciehuis

In het kader van de revitalisering van het provinciehuis is deze voorziening in 2006 nader beoordeeld. Hierbij is besloten om een deel van de kosten van de geplande revitalisering ten laste van deze voorziening te brengen. Volgens de nieuwe planning zal eind 2010 (bij afronding van de revitalisering) de voorziening volledig benut zijn. Dan zal ook de nieuwe meerjaren onderhoudsplanung worden geactualiseerd.

Voorziening kapitaalslasten kunstwerken

In de jaarrekening is zeer beperkte toelichting opgenomen van deze voorziening ad € 4,4 mln. Door GS is toegezegd dat bij de voorjaarsnota deze reserve zal worden geactualiseerd. De jaarlijkse toevoeging van € 1,1 mln. is conform achterliggende berekeningen uit voorgaande jaren waarbij het uitgangspunt wordt gehanteerd dat provincie Drenthe nu al spaart voor uitgaven en kapitaalslasten over 40 tot 60 jaar. Naar onze mening is een goede hernieuwde expliciete bestuurlijke afweging van GS en PS op dit punt wellicht noodzakelijk.

3.4 Overige controlebevindingen

3.4.1 Vorderingen

Uitkering Provinciefonds

Conform voorgaand jaar is in de jaarrekening geen vordering betreffende de uitkering van de behoedzaamheidsreserve verantwoord. Zeer recentelijk is bekend geworden dat deze uitkering over het jaar 2006 voor provincie Drenthe circa € 0,17 mln. zal bedragen. Het resultaat is voor dit bedrag te laag opgenomen. Aanpassing van de jaarrekening heeft niet meer plaatsgevonden. Gezien de omvang van de post kunnen wij hier mee instemmen.

3.4.2 Kortlopende verplichtingen

Verplichtingen

Tijdens onze controle hebben wij specifiek aandacht besteed aan de verplichtingen. De verplichtingen bedragen per eind 2006 circa € 42,1 mln. Ten opzichte van ultimo 2005 (€ 38,8 mln.) is sprake van een stijging circa € 3,3 mln.

Wij hebben vastgesteld dat de verplichtingen juist zijn opgenomen. Wel hebben wij GS geadviseerd om de afloop van deze verplichtingen strikt te monitoren en in principe geen verplichtingen te laten staan die ouder zijn dan 3 jaar.

4 Overige

4.1 Fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en onjuistheden berust bij zowel de toezichhoudende organen als het bestuur van de organisatie. Het is de verantwoordelijkheid van de accountant om het risico te beoordelen dat de jaarrekening als gevolg van fraude, onjuistheden of verduistering van activa afwijkingen van materieel belang zou kunnen bevatten. Wij hebben dit afgestemd en inhoudelijk besproken met directie en GS. Naar hun mening is geen sprake van een verhoogd risico op fraude.

Met ingang van 1 oktober 2006 is de WTA, de Wet Toezicht Accountantsorganisaties, op ons van toepassing. Indien wij bij een wettelijke controle gegevens of informatie verkrijgen die een redelijk vermoeden rechtvaardigen dat sprake is van fraude van materieel belang ten aanzien van de financiële verantwoording zijn wij, onder bepaalde omstandigheden, op grond van de WTA gehouden hiervan melding te doen bij de KLPD.

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2006 zijn bij ons geen aanwijzingen van fraude gebleken.

4.2 WID/Wet MOT

Vanaf 1 juni 2003 is de Wet melding ongebruikelijke transacties ('Wet MOT') van toepassing op accountants. Indien er gedurende onze werkzaamheden aanwijzingen zijn van ongebruikelijke transacties (zoals bedoeld in de Wet MOT) zijn wij wettelijk verplicht deze te melden bij het Meldpunt Ongebruikelijke Transacties, zonder u hiervan in kennis te stellen (omdat dit bij wet is verboden). Ongebruikelijke transacties worden gedefinieerd als transacties die mogelijk te maken hebben met het witwassen van geld. De accountant is niet verplicht om dergelijke transacties te zoeken, maar als hij hiervan aanwijzingen krijgt gedurende de controle (bijvoorbeeld in geval van transacties die niet in overeenstemming lijken te zijn met de kernactiviteiten) dient hij actie te ondernemen.

4.3 Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens

De Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (WOPT) is per 1 maart 2006 in werking getreden. Dit geldt dus eveneens voor gemeenten, provincies, waterschappen en Gemeenschappelijke Regelingen. Op grond van de WOPT moeten beloningen (waaronder voorzieningen ten behoeve van toekomstige beloningen, zoals pensioen) en ontslaguitkeringen in de jaarrekening worden vermeld als deze de gemiddelde ministersbeloning (voor 2006 vastgesteld op € 171.000) te boven gaan.

Bij onze controle hebben wij vastgesteld dat de WOPT wordt nageleefd door provincie Drenthe.

5 Bijlage

5.1 Onze opdracht en accountantsverklaring

Opdracht

In overeenstemming met de door Provinciale Staten aan ons verstrekte opdracht, zoals vastgelegd in het door u opgestelde controleprotocol d.d. 4 oktober 2006, hebben wij de jaarrekening 2006 van provincie Drenthe gecontroleerd.

De jaarrekening is de verantwoordelijkheid van het College van GS. Wij hebben van het College een bevestiging bij de jaarrekening ontvangen. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake deze jaarrekening te verstrekken op basis van onze accountantscontrole. Wij hebben de controleopdracht uitgevoerd in overeenstemming met in Nederland van toepassing zijnde Richtlijnen voor de Accountantscontrole.

Daarnaast zijn wij de verenigbaarheid met de jaarrekening nagegaan van de financiële en niet-financiële gegevens die bij de jaarrekening zijn gevoegd. Wij zijn daarbij in het bijzonder nagegaan of het Jaarverslag van het College verenigbaar is met de jaarrekening, zoals bedoeld in het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten. Wij zijn verplicht in onze accountantsverklaring melding te maken van eventuele door ons geconstateerde tekortkomingen dienaangaande.

Als gevolg van het toepassen van deelwaarnemingen en andere beperkingen die inherent zijn aan een controle, samen met de beperkingen die inherent zijn aan elke beheersingsmaatregel, bestaat een onvermijdbaar risico dat zelfs een onjuistheid van materieel belang onontdekt blijft. Wij hebben onze controle op dusdanige wijze ingericht dat wij redelijkerwijs kunnen verwachten dat materiële onjuistheden in de jaarrekening of de financiële administratie zijn ontdekt (daarbij inbegrepen materiële onjuistheden als gevolg van fraude, fouten en niet-naleving van wettelijke of andere voorschriften). Van ons onderzoek kan en mag echter niet worden verwacht dat het alle materiële onjuistheden, fraude, fouten of niet-naleving van wettelijke of andere voorschriften die zouden kunnen bestaan, aan het licht zal hebben gebracht.

Onze bevindingen rapporteren wij primair aan de betrokkenen, aan het management en het College. In dit verslag hebben wij op bestuurlijke hoofdlijnen onze voor PS belangrijkste bevindingen samengevat

Soort accountantsverklaring

Onder voorbehoud dat de door het College opgestelde jaarrekening 2006 ongewijzigd wordt aangenomen door Provinciale Staten, hebben wij een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening 2006. Deze verklaring is gedateerd 3 april 2007.

In deze jaarrekening worden de volgende kengetallen getoond:

➤	Balanstotaal	€ 245.182.000
➤	Eigen vermogen	€ 137.142.000
➤	Positief exploitatiesaldo	€ 17.383.000

De volledige tekst van onze accountantsverklaring luidt als volgt:

ACCOUNTANTSVERKLARING

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2006 van provincie Drenthe, bestaande uit de balans per 31 december 2006 en de programmarekening over 2006 met de toelichtingen, gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het College van Gedeputeerde Staten

Het College van Gedeputeerde Staten van provincie Drenthe is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat en voor de naleving van de relevante wet- en regelgeving, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 217, tweede lid van de Provinciewet. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten en het door Provinciale Staten vastgestelde controleprotocol. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, alsmede het voor de naleving van de wet- en regelgeving relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn, maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de provincie. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving, van de redelijkheid van schattingen die het College van Gedeputeerde Staten van provincie Drenthe heeft gemaakt, en een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten. Deze goedkeuringstolerantie is door Provinciale Staten bij statenbesluit van 4 oktober 2006 vastgesteld.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van provincie Drenthe een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2006 als van de activa en passiva per 31 december 2006 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder provinciale verordeningen.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 217 lid 3 onder de Provinciewet melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Controlebevindingen

Tijdens onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de rapporterings- en goedkeuringstoleranties zoals opgenomen in het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten voor de accountantscontrole op de jaarrekening en de interne controle van provincie Drenthe. Hierin is opgenomen dat de accountant een goedkeurende verklaring afgeeft indien de geconstateerde fouten minder zijn dan 1% en de onzekerheden minder zijn dan 3% van de totale lasten.

Op basis van onze controle heeft overleg plaatsgevonden over openstaande punten en correcties. Op basis hiervan resteert uitsluitend de niet opgenomen vordering inzake de uitkering behoedzaamheidsreserve provinciefonds 2006 ad € 173.000. Gezien het tijdstip waarop nieuwe informatie bekend is geworden, gaan wij er mee akkoord dat deze aanpassing niet alsnog in de jaarrekening 2006 is verwerkt.

Impact op getrouwheidsoordeel

Het totaal van de geconstateerde fouten (€ 173.000) en onzekerheden (nihil) in de getrouwheidscontrole is lager dan de controletolerantie van 1% die van kracht is voor fouten en 3% voor onzekerheden inzake getrouwheid voor de jaarrekening 2006. Hoewel de totale impact binnen de gehanteerde materialiteitsgrenzen valt, adviseren wij het College bekende fouten altijd direct te corrigeren.

Impact op rechtmatigheidsoordeel

De hiervoor geconstateerde fout inzake getrouwheid van € 173.000 geldt ook als rechtmatigheidsfout. Wij hebben geen andere rechtmatigheidtekortkomingen of onzekerheden geconstateerd boven onze rapporteringstolerantie. De geconstateerde fout is lager dan de controletolerantie van 1%.

5.2 Single Information – Single Audit (SISA)

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de bijlage inzake SISA bij de jaarrekening 2006 van provincie Drenthe. Deze werkzaamheden zijn echter minder gedetailleerd dan de werkzaamheden bij de controle van de financiële verantwoording van de specifieke uitkering, zoals deze tot en met 2005 verplicht moest worden opgesteld. Onze werkzaamheden hebben gevarieerd tussen het beoordelen van de interne beheersing en het uitvoeren van detailcontroles. In de bijlage bij de jaarrekening zijn twee typen indicatoren opgenomen:

- A. indicatoren (bedragen en andere kwantitatieve gegevens, veelal prestatie-indicatoren), die van invloed zijn op de financiële vaststelling;
- B. indicatoren, zonder invloed op de financiële vaststelling.

Voor de eerste indicator geldt dat er een relatie is tussen de jaarrekening en de bijlage. Wel kunnen er verschillen ontstaan tussen bijlage en jaarrekening (bijvoorbeeld kasstelsel ten opzichte van baten- en lastenstelsel), omdat voor de indicatoren in de bijlage de wet- en regelgeving per specifieke uitkering leidend is. Wij hebben op deze indicatoren een reguliere rechtmatigheidscontrole uitgevoerd en, indien specifiek gevraagd is, de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld. De tweede indicator heeft normaliter geen directe relatie met de provinciale jaarrekening. Deze indicatoren zijn noodzakelijk voor het departementale jaarverslag. Bij deze indicatoren hebben wij alleen de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten (BAPG) zwaardere rapportagetoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

In dit verslag van bevindingen hebben wij per specifieke uitkering fouten en onzekerheden, boven een vastgestelde financiële grens, opgenomen voor zover deze niet door de provincie zijn gecorrigeerd. De financiële grens is afhankelijk gesteld van de omvangbasis van de regeling. De omvangbasis wordt gebaseerd op de gevraagde indicator. Bij een gevraagde indicator van "bestedingen gedurende het jaar" wordt de omvangbasis bijvoorbeeld gevormd door de bestedingen in de regeling. De financiële grens is per specifieke uitkering:

- € 10.000 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk is aan € 100.000;
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 100.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Het gaat alleen om het *rapporteren* van de waargenomen fouten en onzekerheden voortkomende uit de accountantscontrole.

Op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole uitgegeven door het Ministerie van BZK rapporteren wij middels onderstaande voorgeschreven tabel de geconstateerde fouten of onzekerheden per regeling.

	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
1	Actieplan Cultuurbereik 2005 – 2008	geen	Nvt	Nvt
2	Geldstroom Beeldende Kunst en vormgeving	geen	Nvt	Nvt
3	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	geen	Nvt	Nvt
4	Investering stedelijke vernieuwing	geen	Nvt	Nvt
5	Externe veiligheid	geen	Nvt	Nvt

Zoals blijkt uit bovenstaande tabel hebben wij geen fouten of onzekerheden geconstateerd. Onderstaand geven wij bij een aantal regelingen een toelichting.

Actieplan cultuurbereik 2005 – 2008

Voor de regeling cultuurbereik is alleen de provinciale matchingbijdrage verantwoord over de jaren 2005 en 2006. Dit gaat om het totaal van de ten laste van provinciale middelen gebrachte betalingen en aangegane verplichtingen. De reeds verrichte betalingen en aangegane verplichtingen hebben met name betrekking op beschikte subsidies aan instellingen. Deze instellingen moeten nog financieel en inhoudelijk verantwoording afleggen aan provincie Drenthe. Op basis hiervan zal met de instellingen worden afgerekend. Dit betekent echter wel dat de verantwoorde matchingbijdrage in komende jaren nog kan veranderen door het mogelijke financiële effect van deze afrekeningen. Ten aanzien van de uitgaven 2005 kan nog aanvullend gemeld worden dat de strekking van de accountantsverklaring bij de jaarrekening 2005 niet is beïnvloed door controlebevindingen bij de onderhavige specifieke uitkering.

Geldstroom Beeldende Kunst en vormgeving

Voor de regeling Beeldende Kunst en vormgeving zijn de bestedingen uit de rijksbijdrage verantwoord voor de jaren 2005 en 2006. Daarnaast zijn de autonome provinciale bijdragen over deze jaren verantwoord. De in deze jaren verrichte (voorschot)betalingen en de reeds aangegane verplichtingen zijn verantwoord als besteding in beide jaren. Conform de regeling cultuurbereik hebben de reeds verrichte betalingen en aangegane verplichtingen voornamelijk betrekking op beschikte subsidies aan instellingen. Deze instellingen moeten nog financieel en inhoudelijk verantwoording afleggen aan provincie Drenthe. Op basis hiervan zal met de instellingen worden afgerekend. Dit betekent echter wel dat de verantwoorde bestedingen in de komende jaren nog kunnen veranderen als gevolg van het mogelijke financiële effect hiervan.

Brede doeluitkering verkeer en vervoer

In het kader van de controle van deze regeling is met name het "bestedingenbegrip" van belang. De toepassing van het bestedingbegrip is naar onze mening toereikend toegelicht in de bijlage bij de jaarrekening. De uitgaven op het gebied van openbaar vervoer zijn op basis van kasstelsel opgenomen. Verreweg de grootste uitgaven lopen via de gemeenschappelijke regeling OV-bureau. Op basis van de gecertificeerde verantwoording 2006 blijkt de bevoorschotting in 2006 € 3 mln. te hoog te zijn geweest. Dit bedrag is in minder gebracht op de uitgaven 2006. Op deze wijze wordt een beter (getrouw) beeld van de uitgaven gegeven. In 2007 zal de feitelijke afrekening met provincie Drenthe plaatsvinden. De uitgaven op het gebied van infrastructurele werkzaamheden zijn verantwoord op het moment wanneer de projecten zijn afgerond en afgerekend met provincie Drenthe.

ISV

Geen opmerkingen.

Externe veiligheid

Geen opmerkingen.